

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

PREPARATION OF STUDENT YOUTH FOR FAMILY LIFE

Стаття присвячена актуальній проблемі підготовки студентської молоді до сімейного життя. Мета дослідження полягає у вивченні особливостей соціально-педагогічної роботи з підготовки студентської молоді до сімейного життя, теоретичному обґрунтуванні її апробації експериментальної програми стосовно дослідження. Було визначено, що підготовка студентської молоді до сімейного життя має ґрунтуватися на системі знань, умінь і навичок, здобутих під час навчання. Результатом підготовки є готовність студентської молоді до сімейного життя, що означає наявність у них достатніх соціально-педагогічних, соціально-психологічних, психолого-педагогічних, юридичних, економічних тощо знань із питань становлення особистості; сформованість у молодих людей навичок здорового способу життя; формування статево-рольової ідентифікації, розвиток комунікативних навичок, корекції особистих проблем, морального та духовного виховання; створення власного іміджу володіння знаннями планування сім'ї, збереження репродуктивного здоров'я, збереження та розвитку сімейних традицій; народження здорових дітей.

Для визначення рівня готовності студентської молоді до сімейного життя було визначено такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, змістовний і діяльнісний. Зібраний і проаналізований фактичний матеріал діагностичного етапу дослідження дозволив проілюструвати певні спостереження щодо підготовки студентської молоді до сімейного життя, які дали підставу для розробки її апробації експериментальної програми, спрямованої на підготовку студентської молоді до сімейного життя. На основі аналізу, порівняння та зіставлення даних, отриманих у процесі діагностики рівня підготовки студентської молоді до сімейного життя та після організації експериментального навчання, зроблено висновки про наявність в експериментальній групі позитивної динаміки за всіма показниками визначених компонентів. Спостерігається виражена стійка мотивація на створення сім'ї в майбутньому, усвідомлену потребу в розширенні знань, умінь і навичок стосовно теми, наполегливість у досягненні своїх цілей.

Ключові слова: студентська молодь, підготовка до сімейного життя, рівні готовності до сімейного життя.

The article is devoted to the topical problem of preparing student youth for family life. The purpose of the investigation is to study the features of socio-pedagogical work to prepare students for family life, theoretical justification and testing of the experimental program for the study. It was determined that the preparation of student youth for family life should be based on the system of knowledge, skills and abilities acquired during studies. The result of training is the readiness of student youth for building a family, which means that they have sufficient socio-pedagogical, psychological and pedagogical, legal, economic, etc. knowledge on the formation of personality; formation of young people's skills of a healthy way of life; formation of gender-role identification, development of communication skills, correction of personal problems, moral and spiritual education; creating their own image of knowledge of family planning, preservation of reproductive health, preservation and development of family traditions; birth of healthy children.

To determine the level of readiness of student youth for family life, the following components were identified: motivational-value, content and activity components. The collected and analyzed factual material of the diagnostic stage of the study allowed to illustrate certain observations on the preparation of student youth for family life, which gave rise to the development and testing of an experimental program aimed at preparing student youth for family life. Based on the analysis, comparison and comparison of data obtained in the process of diagnosing the level of preparation of student youth for family life and after the organization of an experimental training, conclusions were made about the presence in the experimental group of positive dynamics on all indicators of certain components. There is a strong motivation to start a family in the future, a conscious need to expand knowledge, skills and abilities on the topic, persistence in achieving their goals.

Key words: student youth, preparation for family life, levels of readiness for family life.

УДК 378 +37.065

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-2.15>

Колбіна Л.А.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Паскаль О.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми в загальному вигляді. В Україні простежується тенденція до збільшення кількості розлучень, поверховості знань молодих людей про сімейне життя. З огляду на це проблема підготовки студентської молоді до майбутнього відповідального шлюбу є однією з головних проблем суспільства. Питання, що досліджується, є складним і комплексним. В Україні ще не розроблена Національна концепція підготовки молоді до сімейного життя, хоча в окремих нормативно-правових актах акцентується увага на важливості цієї проблеми та

необхідності проведення наукових досліджень з окресленої тематики.

Проблема підготовки молоді до сімейного життя зумовлюється низкою чинників, таких як: омолодження шлюбів, недостатня економічна і соціальна захищеність подружжя, загальне послаблення моральних норм у суспільстві, а також раннє фізіологічне дозрівання молоді, що поєднується із психологічною та духовно-моральною безвідповідальністю стосунків, небажанням мати дітей або відкладанням цього акту на невизначене майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема підготовки молоді до створення сім'ї не залишилася поза увагою науковців, які розробляють її теоретико-методологічні аспекти, досліджують сучасний стан готовності до такого кроку студентів закладів вищої освіти.

Аналіз проблеми підготовки студентської молоді до сімейного життя є неможливим без визначення праць вітчизняних і зарубіжних фундаторів освіти (Я. Коменського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.) і відомих психологів (І. Бех, Т. Говорун, М. Корольчук, та ін.), котрі досить детально розглядали цю проблему. Що стосується проблеми молодої сім'ї, то вони розкриті більш детально у працях таких науковців, як: Т. Алексєнко, І. Гребеннікова, А. Харчева та ін. Акцентується увага на виявленні соціально-педагогічних факторів та умов, а також формуванні готовності молоді до створення сім'ї у наукових дослідженнях (В. Макарова, В. Постовий, І. Шалімова та ін.). Однак більшість цих досліджень не враховує умов організації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти й особливостей процесу підготовки студентської молоді до сімейного життя.

Метою статті є розкриття особливостей соціально-педагогічної роботи з підготовки студентської молоді до сімейного життя, теоретичне обґрунтування й апробація експериментальної програми стосовно дослідження.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних завдань суспільства загалом і працівників соціальної сфери зокрема є підготовка молоді до створення повноцінної сім'ї. Така підготовка повинна ґрунтуватися на системі знань, умінь і навичок, здобутих, на наш погляд, ще під час навчання у школі, однак педагогічні дослідження свідчать про існування певних проблем щодо сприйняття молоді себе у сімейному житті.

Сімейні відносини та шлюб завжди були важливим моментом у житті людей. Кожна людина так чи інакше прагне завести сім'ю. Однією з найважливіших особливостей досліджуваного об'єкта є визначення поняття сім'я та шлюб.

Слушною є думка О. Безпалько, котра сім'ю визначає як «малу соціальну групу, створену на основі офіційного чи громадського шлюбу або кровної спорідненості, члени якої об'єднані спільним проживанням і веденням домашнього господарства, виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними й моральними зобов'язаннями стосовно один одного, родинними традиціями» [1, с. 85].

У контексті дослідження слід розглянути термін «шлюб». За словником-довідником із соціальної педагогіки шлюб – це «схвалена і закріплена юридичними законами та моральними нормами суспільства особлива форма взаємовідносин між

чоловіком і жінкою та їхніми дітьми; засіб регуляції статевих відносин. Відносини між чоловіком, жінкою та дітьми регулюють юридичними законами, які, у свою чергу, встановлюють межі їхньої відповідальності один перед одним і перед суспільством. Моральні закони шлюбу виходять, головним чином, із народних традицій, звичаїв і соціальних умов життя та побуту людей, національних особливостей, належності до релігійних конфесій, майнових станів. Нині поширеними є дві форми шлюбу: офіційний (зареєстрований) громадянський (незареєстрований)» [3, с. 513–514].

Підготовку молоді до сімейного життя визначають як передачу необхідної суми знань і навичок щодо всіх аспектів сімейно-шлюбного життя; міжособистісних і рольових стосунків, організації домашнього господарства, питань догляду та виховання дітей, статевого виховання [2].

Зокрема, підготовка студентської молоді до сімейного життя визначається як комплекс методів, спрямованих на становлення позитивних установок на збереження і зміцнення сім'ї, формування ціннісних орієнтацій на створення сім'ї тощо.

Таким чином, проаналізувавши наукову літературу стосовно форм і методів роботи з підготовки студентської молоді до сімейного життя, можемо стверджувати, що ця діяльність має бути спрямована на виявлення проблем, пов'язаних із непередготовленістю студентської молоді до сексуальних стосунків і подружнього життя, причин їх виникнення та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. Формами роботи фахівців можуть бути: спеціальні курси та факультативи, дискусійні клуби, індивідуальні та групові психологічні консультації, психологічний театр мініатюр, лекції та семінари, проектні методики, тощо. Методами цієї роботи можуть стати: комунікативні тренінги, тестування, анкетування, які виявляють рівень готовності студентської молоді до створення майбутньої сім'ї.

Отже, підготовка студентської молоді до сімейного життя має ґрунтуватися на системі знань, умінь і навичок, здобутих під час навчання. Результатом підготовки є **готовність студентської молоді до сімейного життя**, що означає наявність у них достатніх соціально-педагогічних, соціально-психологічних, юридичних, економічних тощо знань із питань становлення особистості; формування статево-рольової ідентифікації, розвиток комунікативних навичок, корекції особистих проблем, морального та духовного виховання; створення власного іміджу володіння знаннями планування сім'ї, збереження та розвитку сімейних традицій; народження здорових дітей.

Одним із завдань дослідження було виявлення рівня готовності студентської молоді до сімейного життя. Для вирішення завдання виявлено компоненти підготовки означеного об'єкта дослідження

до сімейного життя, а саме: мотиваційно-ціннісний, змістовний і діяльнісний. Кожен компонент складався з показників, які могли більш широко і різносторонньо дослідити необхідну нам проблему.

На основі вказаних компонентів було виявлено такі рівні підготовки студентської молоді до сімейного життя – низький, середній і високий.

Мотиваційно-ціннісний компонент досліджувався за методикою «Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І. Юнда».

Таблиця 1

Результати тесту-карти оцінки готовності до сімейного життя за методикою І. Юнда

Групи \ Рівні	Достатній, %	Середній, %	Низький, %
Експериментальна	15,6	47,7	36,7
Контрольна	18	39,2	42,8

Отже, на основі результатів, отриманих за методикою І. Юнга, спостерігається, що більша частина студентів, які становили експериментальну групу, мають задовільну (47,7%) і недостатню (36,7%) мотивацію на створення сім'ї, в них спостерігається відсутність розуміння важливості сім'ї в житті людини та бажання створити щасливу сім'ю в майбутньому. Достатній рівень можемо спостерігати у 15,6% респондентів експериментальної групи, що означає наявність у цього процента першокурсників прагнення до створення щасливої та міцної сім'ї в майбутньому. Що стосується контрольної групи, то їхні результати не дуже відрізняються від експериментальної групи, тут також переважає задовільна (39,2%) та недостатня (42,8%) готовність до створення сім'ї.

Досліджуючи змістовний компонент, ми провели соціологічне опитування студентів за розробленою нами анкетой.

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал, отриманий внаслідок дослідження діялісного компоненту за тестом «Готовність до виконання подружніх функцій» О. Волкової, дозволяє проілюструвати певні результати, відображені у табл. 2.

Матеріали здійсненого діагностичного зрізу на констатувальному етапі експериментального

дослідження дозволили конкретизувати результати готовності студентської молоді до сімейного життя за мотиваційно-ціннісним, змістовним і діялісним компонентами. За мотиваційно-ціннісним компонентом більшість студентів мають низький рівень підготовки (36,7%) експериментальної групи (ЕГ) та 42,8% респондентів контрольної групи (КГ), що стосується середнього рівня було виявлено такі результати: 47,7% опитаних ЕГ та 39,2% респондентів КГ, найменша кількість 15,6% ЕГ та 18% КГ опитаних мають високий рівень готовності до сімейного життя. Змістовний компонент досліджувався у 36,7% респондентів ЕГ та 38,8% КГ, які мають низький рівень. На середньому рівні 45,4% таких студентів ЕГ та 41,1% КГ. Високий рівень мають опитані 17,9% ЕГ та 20,1% КГ.

За діялісним компонентом низький рівень мають 51,7% респондентів ЕГ та 70,7% опитаних КГ, середній рівень досягли 31,7% студенти ЕГ та 49,3% респондентів КГ, а от високий рівень мають тільки 16,6% респондентів ЕГ та 13,5% респондентів КГ.

Результати проведеного дослідження дали підставу для розробки й апробації експериментальної програми, спрямованої на підготовку студентської молоді до сімейного життя.

Експериментальне дослідження будувалося на дослідженні трьох складових компонентів підготовки студентів до сімейного життя та було направлене на роботу за усіма трьома її структурними компонентами.

Мета програми – підготувати молодь до подружнього життя, навчити гармонійно будувати сімейні стосунки, долати конфліктні ситуації в родині, відповідально ставитися до планування сім'ї, що в майбутньому приведе до зменшення кількості розлучень і попередження насильства в сім'ї. Вибірку, на яку направлена експериментальна програма, становили студенти факультету початкового навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Експериментальна програма включала як провітницьку роботу, в основі якої було ознайомлення студентів зі знаннями щодо функцій сім'ї, гендерних стереотипів, їхніх наслідків, аналіз особливостей їхніх установок на сімейне життя, тренінгові заняття з використанням різноманітних психотех-

Таблиця 2

Рівні готовності студентської молоді до сімейного життя

Компоненти	Рівні		Середній, %		Низький, %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Мотиваційно-ціннісний	15,6	18	47,7	39,2	36,7	42,8
Змістовний	17,9	20,1	45,4	41,1	36,7	38,8
Діялісний	16,6	13,5	31,7	49,3	51,7	50,7

нічних вправ, спрямованих на набуття нових умінь і навичок щодо готовності до сімейного життя.

Одним із етапів реалізації розробленої програми було проведення тренінгу «Сім'я та довіра», мета якого – сприяти подальшому формуванню уявлень студентів про сімейно-шлюбні стосунки, про кохання як найбільшу цінність сім'ї та усвідомленню факторів готовності до шлюбу.

Наступним етапом реалізації дослідно-експериментальної програми була робота за змістовним компонентом. Для того, щоб збагати рівень знань студентів стосовно шлюбу та сімейного життя, був розроблений кросворд, який складався з 10 запитань.

Завершальним етапом реалізації програми з підготовки студентської молоді була підготовка та проведення спортивного свята «Ми спортивна та здорова сім'я», метою яких було налагодження взаємодії між студентами всіх груп факультету, згуртованість, поглиблення за ігрових умов почуття відповідальності й обов'язку перед своєю командою, зміцнення здоров'я.

Таким чином, оцінюючи реакцію студентів на проведену програму підготовки до сімейного життя та їхні відгуки, можемо зробити висновок, що вона була успішною, а от наскільки вона ефективна – ми перевіримо за допомогою повторного діагностичного зрізу.

Для визначення ефективності та результативності проведеної програми підготовки студентів ми провели повторну діагностику визначення рівня їхньої готовності до сімейного життя після формувального експерименту. Порівняльні дані зображені в табл. 3.

На контрольному етапі дослідження були виявлені такі результати: за мотиваційно-ціннісним компонентом низький рівень готовності було виявлено лише у 21,3% респондентів, а було на початку 36,7% в ЕГ та 37,2% у КГ (було 42,8% опитаних). Середній рівень показали 50,4% опи-

таних ЕК (було 47,7% респондентів цієї ж групи) та 42,1% на контрольному етапі експерименту у КГ, на початку експерименту було 39,2% опитаних (КГ). Високий рівень мають 28,3% опитаних а було 15,6% респондентів ЕГ і 20,7% КГ (було 18% опитаних). За змістовним компонентом після повторного зрізу 28,1% студентів мають низький рівень (було 36,7%) у ЕК та 29,9% у КГ (було 38,8%); на середньому рівні в ЕГ було виявлено 48,5% опитаних (було 45,4%) і 46,7% у КГ – на початку їх було 41,1%, і високий рівень тепер мають 23,4% опитаних ЕГ (було 17,9% респондентів) і 24,3% студентів КГ (було 20,1%). За діяльним компонентом після апробації програми низький рівень мають 42,3% респонденти ЕГ (було 51,7%) і 34,9% опитаних КГ (було 70,7%), середній рівень – 36,9% респондентів ЕГ (було 31,7%) та 49,7% студентів КГ (було 49,3% респондентів цієї ж групи). Високий рівень готовності до сімейного життя на контрольному етапі дослідження виявлено у 20,8% респондентів ЕГ (було таких респондентів на констатувальному етапі – 16,6%) та 15,4% у КГ (було 13,5%), тобто результат у КГ майже не змінився.

На основі аналізу, порівняння та зіставлення даних, отриманих у процесі діагностики рівня підготовки студентської молоді до сімейного життя до та після організації експериментального навчання, зроблено висновки про наявність в експериментальній групі позитивної динаміки за всіма показниками визначених компонентів (мотиваційно-ціннісного, змістовного та діяльносного). Спостерігається виражена стійка мотивація на створення сім'ї в майбутньому, усвідомлену потребу в розширенні знань, умінь і навичок стосовно теми, наполегливість у досягненні своїх цілей. Рівень підготовки до сімейного життя майже в половини студентів було оцінено як середній рівень, а третина студентів експериментальної групи досягла високого рівня.

Можна впевнено стверджувати, що експериментальна програма є ефективною, оскільки

Таблиця 3

Порівняльні результати рівнів готовності студентської молоді до сімейного життя

Компоненти	ЕГ						КГ					
	Констатувальний етап			Прикінцевий етап			Констатувальний етап			Прикінцевий етап		
	Мотиваційний	Діяльносний	Змістовний	Мотиваційний	Діяльносний	Змістовний	Мотиваційний	Діяльносний	Змістовний	Мотиваційний	Діяльносний	Змістовний
Рівні												
Низький	36,7	51,7	36,7	21,3	42,3	28,1	42,8	50,7	38,8	37,2	34,9	29,9
Середній	47,7	31,7	45,4	50,4	36,9	48,5	39,2	49,3	41,1	42,1	49,7	46,7
Високий	15,6	16,6	17,9	28,3	20,8	23,4	18%	13,5	20,1	20,7	15,4	23,4

результати готовності першокурсників до сімейного життя значно покращилися.

У межах отриманих результатів можна намітити перспективу подальшого студіювання в цьому напрямі, зокрема підвищення відповідальності студентської молоді у сімейних стосунках, формування компетентності у шлюбно-сімейних взаємовідносинах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 208 с.
2. Кравець В.П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. Київ : Київ. правда, 2000. 688 с.
3. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т.Ф. Алексєєнко. Вінниця : Планер, 2009. 542 с.